

„Nem véletlenül kaptam képességeket...”

Káli-Horváth Kálmán az 1996-os *Ki mit tud?-on* tűnt fel átütő erejű versmondásaival, később pedig a Duna TV bemondójaként dolgozott. Az 1975-ben született, állami gondozásban felnőtt cigány származású fiatalembert azóta a „Tiszadobiak” alkotócsoporthoz tartozó festőművészként és színészként is megismerhettük. Ma a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság sajtótitkára, tanár, mentor... Úgy érzi, így tudja leginkább képviselni a cigányok érdekeit. Állítja, hogy ő csak egy egyszerű ember, aki teszi a dolgát.

– Szerteágazó tevékenységed, sokszínűséged szembetűnő és egyben meghatározó. Hogyan mutatnád be magadat, mi az, ami számodra a legfontosabb?

– Legbelül képzőművész vagyok. Ennek több oka is van. Mondhatnám akár az irodalmat is, versmondóként is meghatározhatnám magam, de az csak itthon, Magyarországon érvényes. De ha azt mondom magamról, hogy képzőművész, akkor a nyelvi korlátok ledöntésével a világon bárhol kapcsolat lehet köztem és az emberek között. Ezt már személyesen is tapasztaltam Dániában, ahol két évet töltöttem, és ott képzőművészként fogadtak el.

– Nem félsz attól, hogy elaprózódsz? Olyan sok területen mutattad már meg magad.

– Talán módosíthatom az előző válaszomat úgy, hogy én főállásban Káli-Horváth Kálmán vagyok, és ezzel jár sok minden. Káli-Horváth Kálmán vagyok, aki hisz Istenben, és hisz abban, hogy nem véletlenül kapott képességeket, amelyekkel élnie kell. Örülök annak, hogy vannak ezek a képességeim, mert éppen ezek segítik azt a munkát, amit végzek. A gyerekkorom nagy része arról szólt, hogy rajzolok és festek. Csak középiskolás koromban kezdtem el komolyabban a versmondást. Addig is álmodoztam erről, de nem láttam esélyt rá, hogy ezen a területen érvényesülni tudnék. Az intézeti falakon belül különben sem mutatkozik túl sok lehetőség. Az, hogy verset mondok, meg festek, meg az, hogy hiszek – segítenek engem minden munkában. Ahogy leírok egy mondatot, abban is meglátszik, hogy képzőművész vagyok, mert árnyaltabban, színekben, formákban és képekben gondolkodom. Így aztán, amikor leírok egy szót, nekem sokkal többet jelent, mint a pusztá betűsor: megjelenik a tárgy – ha éppen tárgyról van szó –, vagy megjelenik egy helyzet, ami a versmondásnál is nagyon fontos. Fordítva is igaz. Ha festek, azt is meghatározzák az olvasmányaim, mindaz, ami éppen foglalkoztat, amikről gondolkodom. Ezek mind alapvetően befolyásolják azt, hogy mit akarok a képen vizionálni.

– Mitől jó egy előadó- vagy egy képzőművész?

– Egy ember attól jó, ami őt emberré teszi. Az, ahogyan gondolkodik és az, amit közölni szeretne. A képzőművészetben és a versmondásban minden csak ürgy. A színek és a költő által leírtak is. Az persze meghatározó, hogy milyen szavak vannak odaírva, de az, hogy én azokat mivel telítem, mivel

adok életet a holt betűknek, az annak köszönhető, amit átéltem, s amit ezekből hajlandó vagyok megmutatni (vállalva az esendőségemet, a gyengeségemet, a félelmeimet és örömeimet).

– Nehéz dolog ez?

– Szerintem ez a legnehezebb. Nekem valamilyen nyire természetes volt, de ez nem jelenti azt, hogy nem remegett kezem-lábam az elején, amikor kiálltam verset mondani. Az ember megmutatja a gyengeségeit, de az emberek éppen ezért szeretik, hisz így tudnak azonosulni vele. Azáltal, hogy a gyengeségeimet teszem a kirakatba, része leszek annak a közösségnek, amelyik meghallgat, odafigyel rám. A képzőművész esetében is vannak szabályok, melyeket meg kell ugyan tanulni, de aztán képesnek kell lenni elszakadni tőlük. A megszerzett tudás csak az önkifejezés eszköztára. Arra kell, hogy emberként kiteljesedjünk, hogy megmutassuk magunkban az embert. Ha nem szavakkal, akkor színekkel.

– Hova fordulsz olyan esetben, amikor – mint mindenki mással előfordul – összezsápolnak a hullámok a fejed fölött? Elbizonytalanodsz? Hol vannak a gyökereid, mi ad ilyenkor lelkiert?

– Onnantól kezdve fordult meg minden az életemben egy pillanat alatt, amikor eldöntöttem, hogy elmegyek egy bibliatáborba, és utánanézek annak, van-e Isten. Tényleg nem számított volna, ha arra jövök rá, hogy nincs. Nem kaptam ott semmi különös tudást, de attól kezdve megváltozott bennem valami. Nyilvánvaló lett számomra, hogy van Isten, elkezdtem olvasni a Bibliát, és hozzáálltam tenni magamért. Szintén nagyon fontos, hogy mindig volt mellettem egy ember – de tényleg csak egy, minden állomásomon –, aki nagyon sokat számított. Most éppen azon az úton haladok, hogy azt váltsam valóra, amit általános iskolás koromban Edit nénitől, az egyik nevelőmtől kérdeztem. Végezhetek-e egyetemem? – szegeztem neki a kérdést, amire ő a legtermészetesebben felelte, hogy igen. Annak ellenére is, hogy abban a közegben, ahol felnőttem, ez teljesen lehetetlennek tűnt. Belém ágyazódott, hogy hisz bennem valaki, így később, amint erre lehetőségem nyílt, nem tehettem meg, hogy ne adjam be a jelentkezésemet.

– Mit csinálsz az államtitkárságon? Mi az, amitől fontos, hogy éppen te, és nem más végzi ezt a feladatot?

– Ha megengeded, távolabbról kezdem. Én magam akartam ezt a munkát. Tévébemondó és műsorvezető voltam, verseket mondtam, festettem. Tanoda- és mentorprogramokban vettem részt. Hátrányos helyzetű és cigány gyerekeket segíthettem hozzá egyfajta egészséges identitástudatuk, illetve művészi készségeik kialakításához. Ez volt tehát az előzmény. Éreztem és megtapasztaltam, hogy recseg-ropog az a történet, amit itt Magyarországon a „cigányügy kezelésének” nevezünk. Nem stimelt, ahogyan ezt korábban „kezelni” igyekeztek. A kommunikációs szakember oldaláról láttam azokat a veszélyeket, amelyek azóta sajnos valósággá váltak. Mialatt – részben ösztöndíjjal – Dániában voltam, eldöntöttem, hogy a képernyős múltamat egy időre félretéve, inkább a háttérben maradok, és ha lehetőség adódik előmozdítani a cigányság sorsának érdemi javítását, akkor annak aktív részese leszek. Az én munkám az államtitkárságon egyrészt éppen az, hogy hangot adjak a látásmódomnak. Azok a bürokraták ugyanis, akik a közigazgatásban dolgoznak, sokszor rutinszerűen kezelik a felmerülő problémákat. Én viszont a saját bőrömmön tapasztaltam s tapasztalom, és az ismerőseimen, barátaimon keresztül is tudom azt, hogy miként hat majd, amiről éppen mások döntenek. Képes vagyok érzékenyíteni a nem cigányként itt dolgozókat, akik különben csak ügyeket, aktákat látnának. Másrészt arra is van egy kis lehetőségem, hogy én magam is meghatározom, hogy kommunikációs szempontból mi módon közelítsünk egy-egy témához.

– A Múzeumok Éjszakáján nyitottátok meg a „Beszélő paletták” című kiállítást az államtitkárságon, amely

cigány festők műveit mutatja be. Mennyire beszélhetünk cigány festészetről, és mennyire meghatározó – akárcsak a témaválasztás tekintetében is – egy festő életében a cigány származás?

– Ez egy lényegi kérdés, amit mindig fel lehet tenni, és igazán egyértelműen nem is nagyon lehet megválaszolni. Hozzám és a tiszadobiakhoz legközelebb az a felfogás áll, mely szerint festő cigányok vannak és nem cigány festők. A két megközelítés ugyan nem zárja ki egymást, s bár olyan mintha csak a szavakkal játszanánk, mégis megmutatja a lényegi különbséget.

– Fontos egy festő esetében, hogy cigány?

– Sem Magyarországon sem Európában nem tudjuk ma megtenni, hogy ne vegyünk tudomást a cigányságunkról, mert a körülöttünk lévő világ is így azonosít minket. Ezért mondom, hogy van létjogosultsága a cigány festő kifejezésnek is, mert ha akarjuk, ha nem, a külvilág így azonosít minket. Az alkotót persze ez a legkevésbé sem kell, hogy bármire is kényszerítse. Alapvetően mégiscsak az a lényeg, hogy különböző személyiségek vagyunk és a magunk számára fontos gondolatokról szólunk. Természetesen mivel cigányként éljük az életünket, nem lehet mindent kiszűrni: pusztán az állapot is, hogy cigányként létezzünk, hoz magával olyan dolgokat, melyek az ember életét befolyásoló tényezőként megjelenhetnek a festményeken is. Én abban hiszek, hogy önmagunk kifejezése a lényeg. Egyáltalán nem kell megfelelni annak az elvárásnak, hogy még egy újabb darabbal hozzájáruljunk a cigány képzőművészethez. Nem nekünk kell megteremteni és folyamatosan demonstrálni, hogy van saját kultúránk.

A nagyoknak, Péli Tamásnak, Szentandrásynak és az ő kis körüknek volt az a hivatásuk, hogy megte-remtsék a cigány képzőművészetet. Azt elérni, hogy soha többé ne lehessen elvitatni: van ilyen. Mi már az a nemzedék vagyunk, amelynek nem kell ilyen hiva-tás-, illetve küldetésstudattal beállni a régiek nyomá-ba, azt festünk, amit akarunk, szabadok vagyunk.

– *De miért ilyen szomorúak ezek a képek? A te életed-ben is annyi jó dolog van, azokat nem fested meg?*

– A jó dolgokat megélem, a rosszakat viszont valószínűleg – mivel nem járok pszichológushoz –, amikor önkifejezéssel élek, ezeken a szelepeken eresztem le, itt fogalmazódik meg, anélkül, hogy erre tudatosan törekednék. És ez így is van jól, hi-szen az ösztönösség, mint egy önterápia működik a művészek esetében. Ez különösen jellemző a cigány művészekre. Ezért jelenik meg valószínűleg a ké-peken is. A legutóbbi alkotásomon egy kisgyereket festettem meg a fején töviskoronával és bogáncsvi-rág csokorral a kezében. A krisztus-szimbólummá nemesedő ábrázolás mögöttes tartalma drámai, de a színekkel és a gyermek arckifejezésének derűje mégis a remény üzenetét közvetíti. Tehát a magam alkotásaira nézve nem tartom általánosnak a „szo-morú” jelzőt.

– *Kedvenc festőd? Kedvenc költőd?*

– A magyar festők közül Bernáth Aurélt és tanít-ványát Csernus Tibort tudnám megemlíteni. Cser-nussal lelki azonosságot érzek abban ahogyan alko-

tott, ahogy a művészetről gondolkodott, milyen stá-ciókon átment. Az impresszionisták és a hiperrealis-ták hozzám is közel állnak. A valóságra törekvő, de a fotónál mégis többet elmesélő kettősség bennem is megvan. A versek tekintetében József Attila a nagy kedvenc, ő ragadott meg, sokáig csak az ő verseit mondtam. Aztán megismertem Ratkó József költé-szetét. Őt sokáig elutasítottam, nehogy már azért kelljen Ratkót mondanom, mert ő is állami gondo-zott volt. Később valahogy mégis a kezembe vettem a köteteit, és megérintett a mély azonosság kettőnk sorsa között.

– *Ha tíz év múlva újra találkozunk, mit gondolsz, mi-lyen Káli-Horváth Kálmánnal ülök le beszélgetni, és mit szeretnél addig megvalósítani, hogy büszke legyél magad-ra?*

– Jelenlegi munkámon kívül az oktatás és a kultú-ra érdekel. Akár a közigazgatásban, akár azon kívül, idehaza vagy külföldön hasznos munkát tudok ezen a területeken végezni, akkor annak örülni fo-gok. Mégis attól szép az élet, hogy a legváratlanabb dolgok is megtörténhetnek, amelyek felülírhatják várakozásaimat és a végén azt mondhatom, hogy úgy még jobb, mint ahogyan terveztem. Az új kihí-vásokra nyitottan állok és elfogadom azt, ami jön.

– *Ez esetben azt kívánom, hogy elég nagyleptűek legye-nek a kihívások, és kísérjenek téged utadon! Köszönöm az interjút!*

Szemző Ildikó

Olvassa a BARÁTSÁG-ot! Fizessen elő most 2012-re!

Éves előfizetési díj: 3000 Ft (1800 Ft + 1200 Ft postaköltség)

A folyóirat előfizethető átutalással:

a Filantróp Társaság Barátság Egyesülete OTP-számlaszámán: 11711034-20813402

e-mail címeink: baratsag@upcmail.hu, eva.mayer@nemzetisegek.hu

honlapunk: www.nemzetisegek.hu

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!